

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานของวัด ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามหัวข้อต่อไปนี้

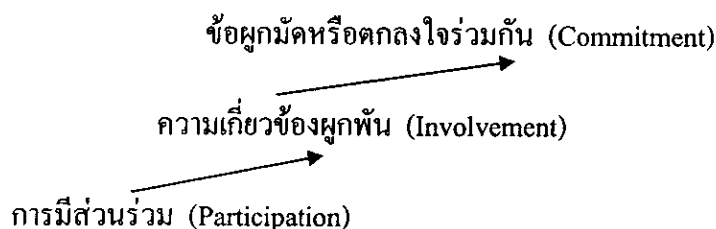
1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม
2. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด
4. การมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชน
5. ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการชุมชน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วม

1. ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหาร นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา ดังนั้นจึงได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 14) ได้ให้ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง รูปแบบของความเกี่ยวข้องผูกพันร่วมกันของสมาชิกในการประชุมหรือเพื่อตัดสินใจ และควบคุมการทำงานร่วมกัน โดยแสดงถึงระดับความผูกพันให้ชัดเจนด้วยแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 ระดับความผูกพัน

ที่มา : เอกชัย กี่สุขพันธ์. 2538 : 14

ธรรมรส โชติกุลชร (2540 : 223 – 224) ได้กล่าวไว้ว่า ธรรมชาติของการมีส่วนร่วมในการบริหาร หรือการบริหารโดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วม โดยมีประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ การเข้ามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมช่วย และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ

ประพนธ์ ปิยะรัตน์ (อ้างใน พิสิษฐ์ เดชวงศ์ญา. 2543 : 7) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนในการวางแผนการดำเนินงาน และการควบคุม โดยอาศัยทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยการพึ่งพาตนเองของท้องถิ่น

2. แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม

อรพินธ์ สพโชคชัย (2538 : 2) ได้ให้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง สมาชิกทุกคนจะร่วมรับประโยชน์และร่วมลงทุนลงแรงในกิจกรรมขององค์กรด้วย จึงจะเป็นการมีส่วนร่วมตามความหมายที่เป็นธรรม

สมยศ นาวิการ (2540 : 80) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า ทุกคนสามารถปรับปรุงงานของเขาได้ ถ้าหากเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้ความสำคัญกับบุคคลและกลุ่มงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงได้รับการยอมรับในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ในปัจจุบันนี้มากขึ้น

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : 23) ได้ให้แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

อำนาจ สิริธิแสง (2543 : 38) ได้กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในกระบวนการพัฒนาว่าจะต้องมีตั้งแต่การวางแผน โครงการ การเสียดสื่อกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงินหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการเสนอแนวคิดอีกดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม 7 ข้อ ไว้ว่า ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุที่มาของปัญหา การเลือกวิธีการและการวางแผนในการแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผน สุดท้ายคือการประเมินผลของประชาชนในกระบวนการพัฒนาสามารถสรุปได้ดังนี้ (อकिन รพีพัฒน์. 2523 : 20)

2.1.1 ร่วมทำการศึกษาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน

2.1.2 ร่วมพัฒนาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์และสนองความต้องการมากยิ่งขึ้น

2.1.3 ร่วมวางแผนนโยบายแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม

2.1.4 ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน โดยการมีส่วนร่วม

2.1.5 ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.1.6 ร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

2.1.7 ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และการร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ได้ประโยชน์ตลอดไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม 4 ข้อ มีดังนี้ (ธรรมรส โชติกุลชร. 2540 : 220)

2.2.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการบริหารที่ผู้บริหารใช้ยุทธศาสตร์ระดมกำลังความคิด จิตใจ ให้เกิดพลังทางการบริหาร โดยพฤติกรรมกรรมการบริหารที่เอื้อต่อรูปแบบการบริหาร

2.2.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารที่องค์กรจะได้ทั้ง มีใจ หัวใจ และความคิด เป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพตามความคาดหวังทางการบริหาร โดยได้รับการพิสูจน์จากการวิจัยตามเงื่อนไขต่าง ๆ แล้ว

2.2.3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการจัดกิจกรรมและให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ตั้งแต่ระดับกลุ่มเล็ก ๆ จนกระทั่งกิจกรรมที่เป็นความรับผิดชอบมากขึ้น และมีความหลากหลาย

2.2.4 การนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปใช้ ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือตัวผู้บริหาร บรรยากาศขององค์กร นิสัยและความคิดเห็นของผู้ร่วมงานในองค์กร

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม 3 ข้อ ดังนี้ (จรัส นวลนิ่ม. 2540 : 248 – 250)

2.3.1 ความร่วมมือการมีส่วนร่วมในบางสิ่งบางอย่าง รวมถึงความรับผิดชอบด้วย

2.3.2 การมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ทางสังคมของบุคคลหรือกลุ่ม

2.3.3 ผลจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอ จนเกิดการริเริ่มโครงการปฏิบัติการและเห็นผลเบื้องต้นที่บุคคลต้องตระหนักคือ ปฏิบัติการหรือการกระทำในนามกลุ่มนั้นต้องกระทำผ่านองค์การ องค์การจึงเป็นตัวนำในการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมกลุ่ม เยาวชนกลุ่มต่างๆ
2. การมีส่วนร่วมโดยอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน กรรมการหมู่บ้าน
3. การมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้โดยผ่านองค์กรที่มีใช้ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบัน หรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดก็ได้

สรุปว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาในกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่ตรงกันเพื่อให้กิจกรรมหรืองานนั้นๆ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ความหมายของชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.1 ความหมายของชุมชน

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “ชุมชน” ไว้อย่างสอดคล้องกันหลายท่าน ดังนี้

ประเวศ วะสี (2539 ก : 83) อธิบายความหมายของชุมชนไว้ว่า หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์และคุณค่าร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการรวมตัวกัน มีการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติ และมีการจัดการที่จะทำให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การมีศักยภาพอันสูงยิ่ง อย่างไม่มีขีดจำกัดในการแก้ปัญหาทุกชนิด ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และวัฒนธรรมพร้อมกันไป

ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ (2541 : 236) ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า “ชุมชน” มีความหมายในเชิงกระบวนการที่มีพลวัต กล่าวคือ ความเป็นชุมชนสามารถวัดหรือดูได้จาก กิจกรรม หรือการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนที่รวมตัวกันว่ามีลักษณะอย่างไร นั่นคือ ถ้าเพียงเพียง การรวมตัวกันของคนในหมู่บ้าน หรือพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด ไม่เพียงพอที่จะกล่าวได้ว่า ที่นั้นมี ความเป็นชุมชนหรือมีองค์การชุมชนแต่การรวมตัวนั้น ต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ กิจกรรม การมีส่วนร่วมของคนในกลุ่ม และการจัดการกลุ่ม หรือองค์การนั้น ๆ ด้วย

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 42) ได้ให้ความหมายของชุมชนไว้ว่า ความเป็นชุมชนไม่ได้มีความหมายที่ตายตัว แต่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง การให้ความหมายเกี่ยวกับชุมชนจึงเป็นสื่อที่ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ทางสังคม หรือการจัดระบบความสัมพันธ์ทั้งกับภายในและภายนอกชุมชน ฉะนั้นความเป็นชุมชนจึงมิได้มีเพียง หน่วยเดียวหากแต่เป็นสายใยของความสัมพันธ์ที่สานขึ้นจากความสัมพันธ์ต่าง ๆ และมี เครือข่ายที่ซ้อนทับกันอยู่ การสร้างใหม่ของความเป็นชุมชน จึงเป็นการแสดงออกถึงความเป็น ตัวตนอันเป็นการตอบโต้ของคนในชุมชนหรือสังคมและเป็นที่ช่วยให้ผู้คนยกระดับความรู้ ความสามารถ การรับรู้และความเข้มแข็งหรือพลังที่เกิดขึ้น จากการรวมตัวกันผ่านการสาน ความสัมพันธ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

จากความหมายของ “ชุมชน” ที่นักวิชาการหลายท่านนำเสนอไว้ นั้น สรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง การดำรงอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่มีอาณาเขตแน่นอนอน มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในกิจกรรมต่าง ๆ ของการดำรงชีวิต ตลอดจนมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และมีพลังของความสัมพันธ์ดังกล่าว ในการจัดการหรือดำเนินการใด ๆ ร่วมกันได้อย่างมีศักยภาพ

1.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

สกนธ์ จันทรักษ์ (2528 : 155) ให้ความเห็นว่าการมีส่วนร่วมเกิดจาก แนวความคิดสำคัญ 3 ประการ คือ ความสนใจและความกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจ และความห่วงกังวล ส่วนบุคคลซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวล ร่วมกันของส่วนรวม ความเดือดร้อนและความพึงพอใจร่วมกัน ที่มีอยู่ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน และการตกลงใจร่วมกันที่ จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน

คาสเปอร์สัน (Kasperson. 1974 : 253) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนจะทำตนเป็นผู้กระทำในกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในกระบวนการพัฒนา ซึ่งก่อให้เกิด

ผล 2 ด้านคือ ประชาชนจะสามารถแสดงบทที่สร้างสรรค์ได้ และ ผลของกิจกรรมที่ประชาชนได้ทำไปต้องสะท้อนกลับสู่พวกเขาเหล่านั้น

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537 : 159) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้การทำงานให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 15-17) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การทำให้ประชาชนซึ่งถูกกีดกันออกไป ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรและสังคมร่วมกัน โดยเน้นการใช้ยุทธศาสตร์ที่จะทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมที่กว้างขึ้น ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตที่เขาเป็นอยู่มากกว่าการใช้ยุทธศาสตร์ที่กำหนดมาจากบุคคลอื่น

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543 : 138-139) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามีความหมาย 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหาการวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าว ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน และลักษณะที่ 2 การมีส่วนร่วมในทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมีเป้าหมายที่จะให้ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาคเพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อการจัดการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการคืนอำนาจ (Empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่เท่าเทียมกันของเพศชายและเพศหญิง (Gender) ในการดำเนินงานพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชน ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนางานต่างๆ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน อาจพิจารณาได้จาก ลักษณะดังนี้

- 1) กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ควรมีความหลากหลาย เช่น กลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน อสม. ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น
- 2) สัดส่วนของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน แต่ครั้งควรมีมากกว่า 3 ใน 4 ของกลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมนั้นๆ
- 3) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรม ดูจากการมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน ตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบคือทั้งรับผลประโยชน์และโทษที่เกิดขึ้น เป็นต้น

1.3 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

ส่วนความหมายของ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” หรือ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” นั้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation) พบว่ามีการใช้คำที่มีความหมายในลักษณะเดียวกันอยู่ 2 คำ คือ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ถือว่ามีความหมายเหมือนกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชนเป็นวิถีทางที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การให้ชุมชนหรือประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงเป็นแนวคิดที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

กรณีกา ชมดี (2524 : 11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

อकिन รพีพัฒน์ (2531 : 24) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาซึ่งความสามารถของตนเอง ในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ ต่อการดำรงชีวิต ทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตนเอง

อภิชัย พันธเสน (2541 : 165) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การมีอำนาจการตัดสินใจที่เน้นในเรื่องอำนาจและการควบคุม โดยการ

มีกิจกรรมร่วมกันของประชาชน ที่ไม่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องกัน ในทางปฏิบัติคำว่า การมีส่วนร่วม นั้นเป็นผลมาจากการต่อสู้ในรูปธรรมและการขัดแย้งทางสังคม

สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนหรือคนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน ตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบผลประโยชน์ และโทษที่เกิดขึ้น ในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดวิถีชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตนเอง

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นจึงได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สอดคล้องกัน ดังนี้

พัฒนา สุจันงค์ และคณะ (2524 : 22) ยังได้ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญและมีความจำเป็นมาก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในความสำเร็จของงานพัฒนาชุมชน ประชาชนควรมีส่วนร่วมตามกระบวนการพัฒนาชุมชน คือ ร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจและร่วมในการปฏิบัติทุกระยะ

อุ้นตา นพคุณ (2526 : 101-110) ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชนในการพัฒนาว่า ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) รัฐบาลและนักพัฒนาต่างให้ความสนใจเป็นพิเศษของเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน (People participation) ในกระบวนการพัฒนาไม่ว่าเป็นการพัฒนาชุมชนบทหรือชุมชนแหล่งเสื่อมโทรมได้เน้นย้ำว่า งานจะบรรลุเป้าหมายหรือไม่นั้นต้องอาศัยหลักการการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531 : 24-30) ได้มองความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในแง่ของการบริหารว่า มีความสำคัญ ดังนี้

2.1 ช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

2.2 ประชาชนมีความรู้สึกผูกพันรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น

2.2 การดำเนินโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

2.4 โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้นและมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากขึ้น

2.5 ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

3. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

เฮิร์ช (Hirsch. 1990 : 185 – 186) ได้อธิบายถึงประโยชน์หรือคุณค่าของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่ามี 3 ประการ คือ

3.1 ด้านบริบท (Context) การมีส่วนร่วมเป็นการนำคนในท้องถิ่นที่รู้จักสังคมสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของชุมชน อย่างแท้จริงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิผล

3.2 ด้านการปฏิบัติ (Practical) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้คนในท้องถิ่นรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและทำให้ประชาชนมีโอกาสใช้ความสามารถของตนในการร่วมกันทำงาน ทั้งในรูปของความคิด การตัดสินใจ และการกระทำอย่างเต็มที่ รวมทั้งมีความรู้สึกว่าคุณเป็นเจ้าของชุมชน และต้องการร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน มากกว่าการนำโครงการที่กำหนดทุกอย่าง จากภายนอกชุมชนมาเรียบร้อยแล้ว และนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งจะ使人ในชุมชนปฏิเสธและหลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือ

3.3 ด้านจิตใจ (Moral) การมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าคุณเองมีสิทธิในการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้อง และส่งผลต่อวิถีชีวิตของตนเอง

สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถือได้ว่าคุณมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากที่จะช่วยให้ชุมชนประสบความสำเร็จ ทำให้ประชาชนรักในถิ่นเกิดของตนเอง และวิถีชีวิตของตนเอง โดยอาศัยจากการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจและร่วมในการปฏิบัติภายในชุมชนของตนเอง

4. การมีส่วนร่วมว่ามีโครงการพื้นฐานจำแนกเป็น 3 มิติ

การมีส่วนร่วมว่ามีโครงการพื้นฐานจำแนกเป็น 3 มิติ ได้แก่ (Cohen and Uphoff. 1977 : 22)

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร หรือที่ โคเฮนและอัฟฮอฟ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม ซึ่งทั้งสองกล่าวว่ามี 4 ประเภท ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

มติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วมในส่วนนี้ ซึ่ง โทเฮน และอัสฮอฟ ได้จำแนกให้เป็นกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และคนต่างชาติ

คุณลักษณะของบุคคลทั้ง 4 กลุ่ม ที่ควรพิจารณาคือ

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพของครอบครัว
4. การศึกษา
5. การแบ่งกลุ่มในสังคม ได้แก่ กลุ่มชนชาติ เผ่า เชื้อชาติ ศาสนาที่นับถือ
ชั้นวรรณะ ภาษาที่ใช้ แหล่งกำเนิด และอื่น ๆ
6. อาชีพ
7. รายได้
8. ระยะเวลาของที่พักที่ที่ตั้งของโครงการความร่วมมือ
9. สถานภาพของการถือครองที่ดิน
10. สถานภาพของการได้รับจ้างงาน (เช่น ทำงานเต็มเวลาหรือไม่เต็มเวลา)

มติที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร ในมิตินี้มีประเด็นที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. พื้นฐานของการมีส่วนร่วม
  - 1.1 แรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมาจากเบื้องบน หรือเบื้องล่าง
  - 1.2 แรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด
2. รูปแบบของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับ
  - 2.1 รูปแบบขององค์กร
  - 2.2 การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม
3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
  - 3.1 ระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วม
  - 3.2 ช่วงของกิจกรรม
4. ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมพิจารณาเกี่ยวกับ
  - 4.1 การให้อำนาจแก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

4.2 ปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

นอกจาก 3 มิติ ของการมีส่วนร่วมนี้แล้ว โคอเซน และอัทซอพฟ์ ยังได้กล่าวถึงบริบทของการมีส่วนร่วมว่า การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมนั้นต้องพิจารณาถึงความเป็นจริงของเงื่อนไขต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมนั้นอยู่ นั่นก็คือ

4.2 บริบทของการมีส่วนร่วม

บริบทของการมีส่วนร่วมซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

4.2.1 คุณลักษณะของโครงการที่กระทบต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1) ผลกระทบต่อสิ่งของนำเข้าสู่โครงการ ได้แก่

1.1) ความซับซ้อนของเทคโนโลยีที่ใช้ในโครงการ เช่น โครงการที่ใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนมากจะเป็นข้อจำกัดในการเข้ามามีส่วนร่วมของบางคน

1.2) ทรัพยากรที่ต้องการของโครงการ เช่น โครงการเงินกู้ที่ให้โอกาสเฉพาะผู้มีที่ดินมาค้ำประกันการกู้เงิน

2) ผลกระทบที่เกิดจากโครงการ ได้แก่

2.1) ผลประโยชน์ที่สามารถสัมผัสได้หรือผลประโยชน์ที่มีตัวตนให้สัมผัสได้

2.2) ความเป็นไปได้ของผลประโยชน์ที่จะได้รับ

2.3) ผลประโยชน์ที่ได้รับทันที

2.4) การกระจายผลประโยชน์

3) ผลกระทบของการออกแบบ ได้แก่

3.1) การเชื่อมโยงโครงการ

3.2) ความยืดหยุ่นของโครงการ

3.3) ความสามารถในการเข้าถึงได้ในแง่บริหาร

3.4) ความครอบคลุมในแง่บริหาร

4.2.2 ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วม ได้แก่

1) ปัจจัยด้านกายภาพและชีวภาพ

2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

3) ปัจจัยด้านการเมือง

4) ปัจจัยด้านสังคม

5) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม

6) ปัจจัยด้านประวัติความเป็นมา

สรุปว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็คือ การที่ประชาชนได้รู้จักการค้นหา และลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยหลักการหาสาเหตุของปัญหา และหาวิธีการแก้ไข ปัญหา โดยจะนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง และเพื่อให้ได้ทราบผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

5. ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนได้มีผู้ศึกษาและเสนอแนะไว้ดังนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ดังนี้

- 5.1 ร่วมทำการศึกษา ค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดจนความต้องการของชุมชน
- 5.2 ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและคิดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสรรสร้างสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
- 5.3 ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
- 5.4 ร่วมการตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5.5 ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 5.6 ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
- 5.7 ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
- 5.8 ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชน และรัฐบาลให้ได้ประโยชน์ได้ตลอดไป

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff. 1977 : 225) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ประชาชนอาจเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร อย่างไร เข้าร่วมในการนำโครงการ ไปปฏิบัติโดยเสียดสทรัพยากรต่าง ๆ เช่น แรงงาน วัสดุ เงิน หรือร่วมมือในองค์การหรือกิจกรรมเฉพาะด้าน เข้าร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา และร่วมในความพยายามประเมินผลโครงการ

ปรัชญา เวสารัชช (2528 : 91) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสหทรัพยากรวัสดุ ร่วมสหแรงงาน และร่วมสหเวลา

สรุปว่า ในลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นประชาชนจะต้องได้รับการเรียนรู้ ค้นคว้าถึงสาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจะเป็นข้อมูลในการนำมาเป็นแบบแผน หรือนโยบาย ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร่วม ไปถึงการ แสดงความคิดเห็น สหทรัพยากรบางส่วน สหแรงงาน และเวลา เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน

6. รูปแบบการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน จากการรายงานผลการศึกษาถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมมีจุดที่น่าสนใจแตกต่างกัน ดังนี้

6.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบ คือ (กรรณิกา ชมดี. 2524 : 25)

6.1.1 การมีส่วนร่วมประชุม

6.1.2 การมีส่วนร่วมออกเงิน

6.1.3 การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ

6.1.4 การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ

6.1.5 การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์

6.1.6 การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน

6.1.7 การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภคร

6.1.8 การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้ใช้แรงงาน

6.1.9 การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน

6.1.10 การมีส่วนร่วมในการออกวัสดุอุปกรณ์

6.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2537 : 183)

6.2.1 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive organization) เช่น การรวมกลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มต่าง ๆ

6.2.2 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative organization) เช่น กรรมการของกลุ่มหรือกรรมการหมู่บ้าน

6.2.3 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการที่รัฐเปิดโอกาสให้ (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนประชาชน (Non-representative organization)

เช่น สถาบัน หรือหน่วยงานของรัฐที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ตลอดเวลา รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ เป็นการกล่าวในภาพรวม ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งงานด้านพัฒนาชุมชน งานด้านการเมืองการปกครอง

6.3 แนวคิดทฤษฎีของ โคเฮน (Cohen) และ อัฟฮอฟ (Uphoff) ได้จำแนกรูปแบบ หรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ดังนี้ (บัญญัติ แก้วส่อง. 2539 : 28)

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญต่อนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจัดทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วยังจะต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

6.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ว่า การทำงานเป็นทีม มีหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วลักษณะการทำงานก็คล้าย ๆ กัน คือ มีผู้นำทีมงานและสมาชิกทีมงาน ถ้าหากคนในทีมงานมีประสบการณ์การทำงานในรูปคณะกรรมการก็จะสามารถประยุกต์ไปใช้กับงานคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานอื่น ๆ ได้ (ประยูร อาษานาม. 2541 : 19)

6.5 รูปแบบการมีส่วนร่วมที่แท้จริงหรือสมบูรณ์นั้นจะต้องประกอบด้วย กระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ (World Health Organization. 1981 : 259)

6.5.1 การวางแผน (Planning) ในส่วนนี้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการ ติดตามประเมินผลและประการสำคัญคือการตัดสินใจ

6.5.2 การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ในส่วนนี้ประชาชนจะต้องมี ส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดการ ควบคุม การเงินและการบริหาร

6.5.3 การใช้ประโยชน์ (Utilization) เป็นส่วนที่ประชาชนจะต้องมี ความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการ พึ่งพาตัวเอง และการควบคุมทางสังคม

6.5.4 การได้รับผลประโยชน์ (Obtaining benefits) ในส่วนนี้ประชาชน ต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งอาจจะผลประโยชน์ ส่วนตัว สังคมหรือวัตถุก็ได้

6.6 รูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ (United national. 1981 : 35)

6.6.1 การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) ซึ่งเป็นโครงการ อาสาสมัครหรือการรวมตัวเพื่อแก้ไขปัญหาของตัวเอง เป็นการกระทำที่ไม่ได้รับความ ช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งนับเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

6.2.2 การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความ ต้องการความเห็นชอบหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาลเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของ ประเทศกำลังพัฒนา

6.2.3 การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Cohesive) เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การ ดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ภายใต้การจัดการของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ โดยการบังคับ โดยตรงรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ส่งผลให้ผู้กระทำได้รับการสนับสนุนจากการประชาชนในที่สุด

สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ก็คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ ถึงปัญหา หาวิธีการและแนวทางแก้ไข โดยร่วมกันตัดสินใจและวางแผน รวมตลอดจนถึง การปฏิบัติตามกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ และติดตามประเมินผล

7. ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน จากการรายงานผลการศึกษาดังกล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมมีจุดที่น่าสนใจและประเด็นที่แตกต่างกัน ดังนี้

7.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2526 : 53-68)

7.1.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ

7.1.2 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดจน

กระบวนการพัฒนา

7.1.3 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตาม โครงการพัฒนา

7.1.4 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

7.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน (ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์. 2527 : 158-159) ได้อธิบาย ดังนี้

7.2.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและเป้าหมายสูงสุด รวมทั้งมีโอกาสดำเนินการจัดทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมาย

7.2.2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน การดำเนินโครงการ และประเมินผล เราต้องถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนา ไปในแนวทางที่สนองความต้องการพื้นฐานของประชาชน

7.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาไว้ 5 ขั้นตอนด้วยกันคือ (อกิน รพีพัฒน์. 2523 : 49 – 50)

7.3.1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

7.3.2 ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ผล และที่มาของปัญหา

7.3.3 ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและพิจารณาวางแผนแก้ปัญหา

7.3.4 ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผน

7.3.5 ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมาย

7.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ขั้นตอนคือ (ประมาณ ดัชนีกุล. 2538 : 14)

7.4.1 การมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา

7.4.2 การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินการแก้ไขปัญหา

7.4.3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรม

7.4.4 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

7.4.5 การมีส่วนร่วมประเมินผลงานกิจกรรม

7.5 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาชนบทมี 4 ขั้นตอน ดังนี้
(วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2536 : 28)

7.5.1 ขั้นตอนที่หนึ่ง คือ ศึกษาชุมชนหรือที่เรียกว่า ขั้นการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่พัฒนาจากหน่วยงานของภาครัฐหรือเอกชนเข้าไปในชุมชน เพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนถึงการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาสำหรับใช้เป็นข้อมูลเองในการพัฒนาชนบทนั้น ๆ

7.5.2 ขั้นตอนที่สอง เป็นการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาโดยมีการรวมกลุ่มกันอภิปรายถกเถียงแสดงความคิดเห็นหรือที่เรียกว่าประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนพัฒนา

7.5.3 ขั้นตอนที่สาม เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนหรือวิธีการที่ได้ร่วมกันตัดสินใจมาแล้วจากขั้นตอนที่สองตามสภาพที่ผ่านมา

7.5.4 ขั้นตอนที่สี่ ขั้นการประเมินผลงาน ในขั้นนี้เจ้าหน้าที่และชาวบ้านจะร่วมกันกำหนดตอนย่อยต่างๆ ในการประเมินผลตลอดจนดูแลปัญหาข้อขัดข้องที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการประเมินผล

8. กระบวนการมีส่วนร่วม

8.1 กระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย (นิพัทธ์เวช สืบแสง (2526 : 3-13)

8.1.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหา หรือกำหนดปัญหาของชุมชน

8.1.2 การมีส่วนร่วมในการแสวงหาสาเหตุของปัญหา

8.1.3 การมีส่วนร่วมในวิธีการแก้ไขปัญหา

8.1.4 การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

8.1.5 ประเมินผลการดำเนินการแก้ไขปัญหา

8.2 กระบวนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543 : 143)

8.2.1 การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

8.2.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้

8.2.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้าน วัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

8.2.4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

8.2.5 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที

ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้หลักทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

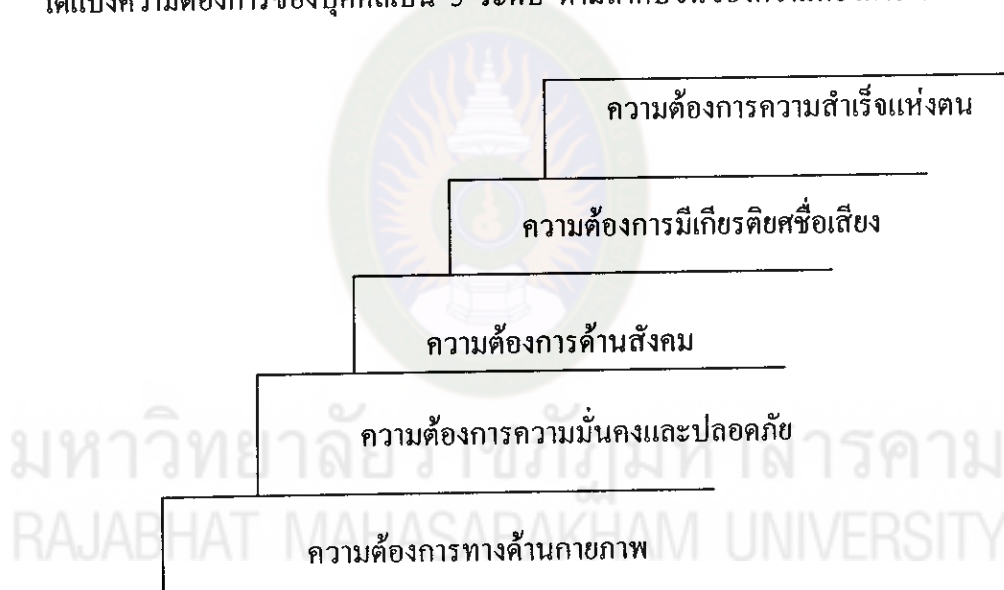
ตามแนวคิดของ วีรูม (Vroom) และยัสตัล (Yetton) ได้เสนอแนวทางในการที่จะกำหนดว่าเมื่อไรควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และควรจะมีส่วนร่วมมากน้อยอย่างไรในการตัดสินใจ วีรูม (Vroom) และ ยัสตัล (Yetton) ได้เสนอแนะว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้ควรจะขึ้นกับธรรมชาติของปัญหา และสถานการณ์ในการกำหนดรูปแบบและปริมาณของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการตัดสินใจนั้นมีทางเลือกอยู่ 5 วิธี ตั้งแต่ผู้บริหารตัดสินใจเองคนเดียว (Unilateral) ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ (Shared) ทางเลือกในการตัดสินใจทั้ง 5 วิธี มีดังนี้

- 1.1 ผู้บริหารใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วตัดสินใจเองตามลำพัง
- 1.2 ผู้บริหารแสวงหาข้อมูลจากที่อื่น แล้วตัดสินใจเอง
- 1.3 ผู้บริหารหารือกับผู้เกี่ยวข้องเป็นรายบุคคล แสวงหาความคิดและข้อเสนอแนะแล้วตัดสินใจเอง
- 1.4 ผู้บริหารปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องเป็นกลุ่ม แสวงหาความคิดเห็นร่วมกัน โดยการอภิปรายแล้วตัดสินใจ

1.5 ผู้บริหารร่วมคิดกับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหา แล้วให้กลุ่ม
ตัดสินใจ

2. ทฤษฎีความต้องการ

ไพบลูย์ ยอดยิ่ง (2536 : 33) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ตามทฤษฎีของ
มาสโลว์ (Maslow) ที่เกี่ยวกับความต้องการขั้นพื้นฐาน ที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ ความต้องการ
เหล่านั้นได้ถูกจัดลำดับขั้นของความต้องการจากน้อยไปหามากเมื่อความต้องการได้เกิดขึ้นแล้ว
ไม่ได้รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดัน
ให้บุคคลมีพฤติกรรมโน้มไปในทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่งความต้องการ
เหล่านี้จะเป็นแรงขับ ทำให้คนเกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง มาสโลว์
ได้แบ่งความต้องการของบุคคลเป็น 5 ระดับ ตามลำดับขั้นของความต้องการ ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ระดับขั้นของความต้องการ

ที่มา : ไพบลูย์ ยอดยิ่ง. 2536 : 33

3. ทฤษฎีบริหารโดยยึดมนุษยสัมพันธ์

บุญตั้ง อุ้นแก้ว (2537 : 7) ได้ให้แนวคิดจากหลายด้าน ดังนี้

3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ เดวิส (Davis) ได้
เสนอแนะการสร้างเงื่อนไขเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

3.1.1 จะต้องมีเวลาเพียงพอ เพื่อสร้างบรรยากาศ มีส่วนร่วมก่อน
ดำเนินการตามที่พึงประสงค์ การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นยากในสถานการณ์อันฉุกเฉิน

3.1.2 การมีส่วนร่วมในงาน จะต้องไม่ฝ่าฝืนค่านิยมเศรษฐกิจของมวลสมาชิก ผู้ร่วมงานไม่อาจใช้เวลาทั้งหมดในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมทุกเรื่องไป

3.1.3 หัวข้อของการมีส่วนร่วม จะต้องสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในองค์การหรือบางหัวข้อที่มวลสมาชิกมีความสนใจร่วมกัน หรืองานที่มีความยุ่งยากในการปฏิบัติ

3.1.4 ผู้มีส่วนร่วมจะต้องมีความรู้ ขยันหมั่นเพียร และมีความรู้ในเรื่องของการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด

1. ความหมายของวัด

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (2505 : 5) อันเป็นกฎหมายของคณะสงฆ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็ได้ให้ความหมายของ “วัด” ไว้ชัดเจน เพียงแต่บัญญัติประเภทของวัดไว้ในมาตรา 31 ว่ามี 2 ชนิด คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ และบัญญัติถึงการตั้งวัดไว้ในมาตรา 32 ว่า “การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยกเลิกวัด และการขอพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

กรมการศาสนา (2542 : 16) ได้ให้ความหมายของวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับนี้ ไว้ว่า

1.1 วัดเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนา และเป็นสถานที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์การอนุญาตสร้างวัดกำหนดว่า “สมควรเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์” และหลักเกณฑ์ในการตั้งวัดไว้ในข้อ 4 แห่งกฎกระทรวงฉบับนี้ว่า “เมื่อได้สร้างเสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐานพร้อมที่จะเป็นที่พำนักของภิกษุสงฆ์ได้แล้วให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตสร้างวัด พยาน หรือผู้แทน เสนอรายงานการก่อสร้าง และจำนวนพระภิกษุที่อยู่ประจำไม่น้อยกว่า 4 รูป”

1.2 วัดประเภทที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ต้องได้สร้างขึ้นหรือได้ปฏิสังขรณ์เป็นหลักฐานถาวร และมีพระภิกษุอยู่ประจำไม่น้อยกว่า 5 รูป ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปี แต่ระยะเวลาห้าปีมิได้ใช้บังคับแก่วัดที่ได้สร้างอุโบสถเสร็จเรียบร้อยแล้ว

พระมหาทนงชัย บูรณพิสุทธ์ (2545 : 18) กล่าวว่า วัด หมายถึง ที่อยู่ของพระภิกษุสงฆ์ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เป็นสถานที่ที่มีความสงบ ร่มรื่น ร่มเย็นทั้งกายและใจเหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม โดยนัยนี้ วัดจึงหมายถึง สถานที่สำหรับพักให้เย็น หรือทำให้ห่างไกลออกไป กล่าวคือ พัดให้ความเร็วร้อนที่เกิดจากกิเลส คือ ราคะ โทสะ โมหะ ให้หมดไป

ดังนั้น วัดจึงเป็นคำที่มีความหมายและความสำคัญที่ผูกพันอย่างลึกซึ้งอยู่ในวิถีชีวิต และจิตวิญญาณของชนชาติไทย ดังจะเห็นได้จากเมื่อมีชุมชน หมู่บ้าน เกิดขึ้นชาวไทย มักจะสร้างวัดขึ้นด้วยเสมอ อาจกล่าวได้ว่าวัดเป็นสถาบันอุดมการณ์อันชอบธรรม และทรงพลังของชุมชนในอันที่จะเชื่อมโยงผู้คนให้มีความรัก ความผูกพัน ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และยังเป็นการควบคุมและจัดระเบียบสังคมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอีกประการหนึ่ง

สรุปว่า วัด หมายถึง พุทธสถานซึ่งเป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อประกอบศาสนกิจต่าง ๆ ทางศาสนา และต้องได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น โดยชอบด้วยหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และวัดที่ยังมิได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา หรือที่เรียกว่า สำนักสงฆ์

2. ความหมายของการบริหารวัด

ได้มีผู้ให้ความหมายของการบริหารวัดไว้ดังนี้

พระวิบูลธรรมวาทी (2537 : 31) กล่าวว่า การบริหารวัด หมายถึง การที่เจ้าอาวาส ใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการตัดสินใจ ดำเนินงานด้านการปกครอง เผยแผ่ศาสนาธรรม ศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ประสบผลสำเร็จภายใต้ความร่วมมือทั้งบุคคลภายในวัดและภายนอกวัด

น้อย ลายคราม และสุบรรณ จันทบุตร (2539 : 167) กล่าวว่า การบริหารวัด หมายถึง การใช้ศาสตร์ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การประเมินผลงาน การงบประมาณ เพื่อให้ได้ผลเต็มที่ และโดยการใช้ศิลปะซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน เพื่อให้เกิดความร่วมมือ อันจะทำให้การดำเนินงานของวัดบรรลุวัตถุประสงค์

พระธรรมกิตติวงศ์ (2541 : 102) กล่าวว่า การบริหารวัด หมายถึง การจัดการ คน เงิน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินงานภายในวัดเป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคคลเป็นผู้สร้างงาน ทำงาน และแก้ไขงาน

กรมการศาสนา (2542 : 2) ได้ให้ความหมาย การบริหารวัด ไว้ว่า หมายถึง การปกครองบังคับบัญชา ดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด

พระเทพปริยัติมุนี (2543 : 34) กล่าวว่า การบริหารวัด หมายถึง การดำเนินการ บริหารและปกครองภิกษุสงฆ์ สามเณร และศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อ ต่อการเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ชุมชน

สรุปว่า การบริหารวัด หมายถึง กระบวนการจัดทา และใช้ทรัพยากรการบริหารที่ มีอยู่เพื่อดำเนินงานของวัด ทั้ง 6 ด้าน คือ การปกครอง การเผยแผ่ศาสนาธรรม การศาสนาศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปอย่างราบรื่น เกิด ความร่วมมือและบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด

3. ความสำคัญของการบริหารวัด

การบริหารเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมใน ยุคปัจจุบัน เพราะการทำงานจะประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว นั้น ก็เพราะนักบริหารมีเทคนิค และวิธีการทำงานไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะการบริหารวัดซึ่งเป็นศาสนสถานที่มีความใกล้ชิดกับ ประชาชน การบริหารวัดอย่างเป็นระบบระเบียบ จะส่งผลให้วัดร่มรื่น น่าอยู่ นำเข้าไปประกอบ กิจกรรมทางศาสนา รวมทั้งเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนที่เข้าไปสัมผัสพบเห็น การบริหารวัดจึง มีความสำคัญ ในที่นี้จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการบริหารวัด โดยมีผู้รู้ได้กล่าวไว้ ตามลำดับ ดังนี้

ประเวศ วะสี (2539 ข : 119) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารวัดไว้ 3 ประการ ดังนี้

- 3.1 สามารถสร้างสังคมสงฆ์ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
- 3.2 สามารถสร้างวัดให้เป็นส่วนหนึ่งในการชี้นำทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้อง แก่สังคม อีกทั้งทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
- 3.3 การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพจะมีความสำคัญต่อการใช้ทรัพยากรทำ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

กรมการศาสนา (2542 : 31) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารวัดไว้ว่าการ บริหารวัดทำให้การดำเนินงานภายในวัดเป็นระบบมากขึ้น ทำให้สะดวกในการประสานงาน ทำให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดความประหยัดในการดำเนินงาน สามารถติดตามตรวจสอบการ ดำเนินงานได้ และทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

พระศรีปริยัติโมลี (2543 : 101) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารวัดไว้ว่า สามารถทำให้วัดพัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ ทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรมีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระวินัย ทำให้วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่วิถีชีวิตที่

ประเสริฐผู้สังคัม ทำให้ประชาชนรู้สึกที่วัดเป็นของชุมชน ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียน และทำให้วัดมีความร่มรื่นเป็นที่พบปะนัดพบกันของประชาชน

สรุปว่า การบริหารวัดถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินงานของวัด ในอันที่จะพัฒนาวัดให้เป็นระบบ สามารถส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ สามเณร เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสพการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชน

เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมระหว่างวัดกับชุมชน จึงได้กล่าวถึง พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชน การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน และพระพุทธศาสนากับการจัดระเบียบสังคม อันเป็นสาระที่ควรทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานของวัด ตามลำดับ ดังนี้

1. พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชน

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมระหว่างพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน ดังนี้

กรมการศาสนา (2545 : 10) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัดและการพัฒนาชุมชนไว้ว่า หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนให้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น เป็นชุมชนที่ดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สังคมสงบสุข คนในสังคมมีความรักความสามัคคีปรองดองเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ประชาชนมีวินัยรู้จักปฏิบัติตามหน้าที่ ด้วยความรับผิดชอบ ผู้นำมีความยุติธรรม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนทุกระดับชั้น ดังจะเห็นได้ว่า วัดเป็นพุทธศาสนสถานที่มีจำนวนมากที่สุด ในบรรดาศาสนสถานที่มีในประเทศไทย ดังจะเห็น ได้จากการรายงานของกรมการศาสนา (2545 : 10) เกี่ยวกับจำนวนวัดในประเทศไทย จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2545 ว่ามีจำนวน 32,710 แห่ง (ไม่รวมวัดร้างจำนวน 5,098 แห่ง และสำนักสงฆ์ จำนวน 13,208 แห่ง) และบุคลากรทางด้านศาสนา มีจำนวนภิกษุสงฆ์ 267,818 รูป และสามเณร 103,026 โดยมีทั้ง วัดหลวง วัดราษฎร์ ซึ่งมีขนาดแตกต่างกันออกไป ตั้งอยู่ทั้งในชนบทบ้างและอยู่ในเมืองบ้าง คุ สะอาด สงบ ร่มรื่น ให้ความสว่างทางจิตใจและปัญญา โดยเป็นที่พึ่งของประชาชน และเป็นศูนย์กลางของชุมชนอีกด้วย

2. การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน

2.1 แนวทางพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง

แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้นมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้ (โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช, 2549 : เว็บไซต์)

2.1.1 พัฒนาวัดให้เกิดความรู้สึกแก่ชุมชนในท้องถิ่นว่า วัดเป็นของคน มีความรู้สึกหวงแหน รัก และช่วยกันดูแลรักษา

2.1.2 สร้างสภาพวัดให้เป็น ที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร เป็นที่บวช เรียนศึกษาปฏิบัติธรรม เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นที่ที่ชาวบ้านได้เข้ามาหาความสงบทางกาย และทางใจ เป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน

2.1.3 สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่นวัดจะต้อง สะอาดร่มรื่นมีกิจกรรมเพื่อประชาชน มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความต้องการจะเข้าวัด เพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัยและหลักพระพุทธศาสนา ประชาชนจะให้เห็นคุณค่าและเข้าวัดมากขึ้น

2.1.4 สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดควรเป็นแกนนำประชาชนในท้องถิ่นในการติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ การจัดกิจกรรมเพื่อการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งควรใช้วัดเป็นศูนย์กลาง

2.1.5 ให้เกิดการยอมรับตลอดไปว่า วัดกับชุมชนนั้น ๆ เป็นหน่วยเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2.2 วัดจะดำรงไว้ซึ่งความเป็นวัด (วัด-วัตร-วัณน) ได้อย่างถูกต้อง จะต้องอาศัย หลักการของพระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วยองค์ 3 ของไตรสิกขา คือ

2.2.1 สីล ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา คือ สะอาด

2.2.2 สมาธิ ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา คือ สงบ

2.2.3 ปัญญา ด้วยหลักการของพระพุทธศาสนา คือ สว่าง

2.3 วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่พักของประชาชน เป็นแหล่งศึกษา สำหรับการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ด้วยเหตุผลที่ว่า

2.3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัด มีความแนบแน่นต่อกัน

2.3.2 กิจกรรมของวัดกับชุมชนเป็นกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน

2.3.3 บรรยากาศของวัดทั้งพระเณร สถานที่ พิธีกรรม เป็นที่ศรัทธาของ

ประชาชน

2.3.4 กิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้นนั้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน

2.3.5 วัดทำบทบาทหน้าที่ถูกต้อง ในด้านการบริหาร การจัดการวัด การปรับปรุงวัด และการพัฒนาวัดให้เป็นที่พึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชนได้

สรุปว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน หมายถึง วัดเป็นที่พึ่งของประชาชน เป็นสถานที่ที่ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนนั้น ๆ เพราะวัดนำมาซึ่งความสงบ ร่มเย็น และเป็นแหล่งแห่งปัญญาโดยแท้

4. พระพุทธศาสนากับการจัดระเบียบสังคม

ในการพัฒนาจิตใจของคนในสังคมนั้น หลักธรรม ถือได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชน โดยมีผู้รู้ได้อธิบายหลักธรรมแห่งความสามัคคี ไว้ดังนี้

อุทิศ ศิริวรรณ (2548 : 85) ได้อธิบายหลักธรรมแห่งความสามัคคีไว้ว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาดีเลิศ พร้อมด้วยเหตุผลทนต่อการพิสูจน์เข้ากันได้กับหลักวิทยาศาสตร์ ชุมชนจะเจริญก้าวหน้ามีระเบียบ คนในชุมชนต้องพัฒนาจิตใจให้มีความเจริญทัดเทียมกับความเจริญทางวัตถุ จึงควรที่จะต้องศึกษาหลักธรรมที่ช่วยพัฒนาชุมชนและจัดระเบียบสังคมได้ คือ

4.1 อปปริหานิยธรรม 7 คือ ข้อปฏิบัติที่นำความสุขความเจริญมาสู่ชุมชน ด้วยหลักของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ความสามัคคี การยอมรับนับถือ และการให้ความคุ้มครอง 7 ประการ คือ

4.1.1 หมั่นประชุมเนืองนิตย์

4.1.2 เข้าประชุม เลิกประชุม และช่วยกันทำกิจที่ควรทำอย่างพร้อมเพรียงกัน

4.1.3 ไม่บัญญัติสิ่งขัดต่อหลักการ แต่ปฏิบัติตามหลักการที่ได้บัญญัติไว้แล้ว

4.1.4 เคารพนับถือและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่

4.1.5 ไม่ข่มเหงรังแก หรือล่วงเกินผู้หญิง

4.1.6 เคารพบูชาสถานและปูชนียวัตถุ

4.1.7 ให้ความอารักขาคุ้มครองและป้องกันพระสงฆ์ผู้ทรงศีล ให้อยู่ในถิ่น

นั้นอย่างมีความสุข

4.2 เบนจิตต์ และเบญจธรรม คือ ศีล 5 และ ธรรม 5 ทุกคนในสังคมจะต้องปฏิบัติควบคู่กันไป และต้องประพฤติปฏิบัติโดยเคร่งครัด จึงจะได้ชื่อว่าเป็น คนดีในสังคมอย่างแท้จริง

สรุปว่า พระพุทธศาสนากับการจัดระเบียบสังคม หมายถึง พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่ยึดเหนี่ยวแห่งปัญญาทั้งหลาย โดยยึดหลักเรื่องของจิตใจเป็นสำคัญ หากทุกคนมีความเมตตา ประองคอง และสามัคคีต่อกันแล้ว สังคมอันมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน ย่อมเจริญงอกงาม และเป็นประโยชน์แก่ทุกคนในสังคม

ระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการชุมชน

เพื่อให้การจัดตั้งองค์กรในชุมชนให้มีส่วนรับผิดชอบ ในการพัฒนาชุมชนของตน ร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน เป็นการฝึกให้ประชาชน ได้รู้จักการปกครองช่วยเหลือตนเอง หรือสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือส่วนรวมได้ ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติและการดำเนินการของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาล เมืองหนองคาย จึงได้มีระเบียบเกี่ยวกับ คณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองหนองคายไว้ ดังนี้ (เทศบาลเมืองหนองคาย : 2546)

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ ระเบียบว่าด้วย คณะกรรมการชุมชน ”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันที่ยกเทศมนตรี

เมืองหนองคายได้ลงนามในระเบียบนี้แล้ว

ข้อ 3 ให้ยกเลิกบรรดาระเบียบ หรือข้อบังคับ ที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ หรือที่มีกำหนดไว้ก่อนระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ให้นายกเทศมนตรีเมืองหนองคายรักษาการตามระเบียบนี้และให้มีอำนาจตีความ วินิจฉัยปัญหาในเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการใช้ระเบียบนี้ คำวินิจฉัยของนายกเทศมนตรี ให้ถือเป็นที่สุด หรือ นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย อาจมอบอำนาจเรื่องหนึ่งเรื่องใดให้ เทศมนตรี ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล หรือ ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม เป็นผู้ปฏิบัติแทน

ข้อ 5 ในระเบียบนี้ ได้ให้ความหมายที่เกี่ยวกับคณะกรรมการชุมชนไว้ดังนี้

ชุมชน หมายความว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองหนองคายที่ประชาชนอาศัยอยู่รวมกัน โดยเทศบาลกำหนดขอบเขต แนวถนน ตรอก ซอย อาคารบ้านเรือน ที่มีพื้นที่หรือมีลักษณะเป็น Zone หรือแถวเดียวกัน และเทศบาลเมืองหนองคายได้ประกาศจัดตั้งเป็นชุมชน

ประธานคณะกรรมการชุมชน หมายความว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนนั้น และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ มาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 6 เดือน นับถึง

วันเลือกตั้ง และได้รับการเลือกตั้งจากผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นๆ ให้ดำรงตำแหน่งประธาน คณะกรรมการชุมชน

กรรมการชุมชน หมายความว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนนั้นและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่มาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 6 เดือน นับถึงวันเลือกตั้ง และได้รับเลือกจากประธานคณะกรรมการชุมชนหรือได้รับเลือกตั้งจากผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนนั้นๆ แล้วแต่กรณี ให้ดำรงตำแหน่งกรรมการชุมชน

คณะกรรมการชุมชน หมายความว่า ประธานคณะกรรมการชุมชน รองประธาน คณะกรรมการชุมชน และกรรมการชุมชนรวมทั้งสิ้น 11 ตำแหน่ง

ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน หมายความว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนนั้นๆ และต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในชุมชนนั้นๆมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 6 เดือน นับถึงวันเลือกตั้งหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นๆแต่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านที่ตั้งอยู่ในชุมชนโดยให้คณะกรรมการชุมชนรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรว่าอาศัยอยู่ในชุมชนนั้น ๆ จริง

ทรัพย์สินชุมชน หมายความว่า วัสดุครุภัณฑ์ เอกสารหลักฐานต่างๆที่ชุมชน จัดหา จัดทำ จัดซื้อ หรือมีผู้บริจาคให้ชุมชน รวมถึงวัสดุ ครุภัณฑ์ ต่างๆ ที่เทศบาลเมืองหนองคายจัดหาจัดทำ จัดซื้อให้ชุมชนและรวมถึงเงินและทรัพย์สินต่างๆที่ชุมชนได้มาหรือมีผู้บริจาคให้ชุมชน ไม่ว่าจะกรณีใดๆก็ตาม

วัตถุประสงค์

จากระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการชุมชน เทศบาล เมืองหนองคาย ได้มีการ กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

ข้อ 6 เพื่อให้ชุมชนได้มีการรวมตัวกันคัดเลือกคณะกรรมการขึ้นมา เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหา และแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง ตลอดจนร่วมมือกันพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อการพัฒนาที่เข้มแข็ง ยั่งยืน มั่นคง

ข้อ 7 เพื่อให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุขอันเป็นพื้นฐานของการปกครองประเทศ

ข้อ 8 เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เกิดความรักสมัคร สนิทสามัคคี และรักท้องถิ่นของตนเอง

ข้อ 9 เพื่อให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนและ สืบสานวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาของท้องถิ่น มิให้สูญหาย

ข้อ 10 เพื่อประสานความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อพัฒนาและ นำบริการหรือโครงการต่างๆ ไปช่วยเหลือประชาชนในชุมชน

การเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน

ข้อ 11 การเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน กระทำได้ 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 เลือกตั้งโดยวิธียกมือ

วิธีที่ 2 เลือกตั้งโดยวิธีกาบบาทหย่อนบัตรเลือกตั้ง

การเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน จะใช้วิธีที่ 1 หรือ วิธีที่ 2 นั้น ให้ประชาชนที่ มาร่วมประชุมในขณะนั้นลงมติ การเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน จะเลือกตั้ง ประธานตำแหน่ง เดียว แล้วมอบหมายให้ประธานไปคัดเลือกกรรมการชุมชนอีก 10 ตำแหน่ง หรือจะเลือก คณะกรรมการชุมชนทั้ง 11 ตำแหน่ง ให้ประชาชนที่มาร่วมประชุมในขณะนั้นลงมติ

ข้อ 12 คณะกรรมการชุมชน มีจำนวนทั้งสิ้น 11 คน รวมทั้ง ประธานและ รองประธานคณะกรรมการชุมชน และกรรมการฝ่ายต่างๆ ด้วย คณะกรรมการชุมชนดำรงตำแหน่ง คราวละ 2 ปี นับตั้งแต่วันที่เทศบาลเมืองหนองคาย ได้เลือกตั้งประธานคณะกรรมการ ชุมชน และให้ถือรวมถึงตำแหน่งรองประธานฯและกรรมการด้วย คณะกรรมการแต่ละคนจะ ดำรงตำแหน่งได้เพียง 1 ตำแหน่งเท่านั้น

ข้อ 13 คณะกรรมการชุมชน ประกอบด้วย 11 ตำแหน่ง ดังนี้

1) ประธานคณะกรรมการชุมชน

2) รองประธานคณะกรรมการชุมชน

3) กรรมการฝ่ายเลขานุการ

4) กรรมการฝ่ายเหรียญกษาปณ์

5) กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

6) กรรมการฝ่ายพัฒนาด้านกายภาพ

7) กรรมการฝ่ายสาธารณสุข

8) กรรมการฝ่ายส่งเสริมอาชีพและรายได้

9) กรรมการฝ่ายสวัสดิการสังคม

10) กรรมการฝ่ายส่งเสริมการศึกษาและการกีฬา

11) กรรมการฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย

ข้อ 14 การเลือกตั้งประธานตำแหน่งเดียว แล้วมอบหมายให้ประธานไปคัดเลือก กรรมการชุมชนอื่นอีก 10 ตำแหน่ง ตามข้อ 11 วรรค 2 ให้ประธานคณะกรรมการชุมชน

คัดเลือกกรรมการชุมชน ตามข้อ 13 (2) ถึง (11) แล้วให้เสนอชื่อให้เทศบาลเมืองหนองคาย ประกาศแต่งตั้ง ภายใน 7 วันนับตั้งแต่วันที่ประธานคณะกรรมการชุมชน ได้รับเลือกตั้งจากผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ข้อ 15 คณะกรรมการชุมชนที่ดำรงตำแหน่งจนครบวาระ จะต้องรักษาการในตำแหน่งจนกว่าจะมีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนชุดใหม่ขึ้นแทนและจะต้องส่งมอบงานและทรัพย์สินของชุมชนเป็นลายลักษณ์อักษรให้กับคณะกรรมการชุมชนชุดใหม่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการชุมชนชุดใหม่ได้รับการประกาศแต่งตั้งจากเทศบาลเมืองหนองคายแล้ว

ข้อ 16 เมื่อคณะกรรมการชุมชน ครบวาระการดำรงตำแหน่ง เทศบาลเมืองหนองคาย จะดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชนชุดใหม่แทนชุดเก่าที่ครบวาระ ภายใน 60 วันนับตั้งแต่วันที่ครบวาระการดำรงตำแหน่ง หรือตามความเหมาะสม

ข้อ 17 เมื่อตำแหน่งกรรมการชุมชนว่างลง ตามข้อ 19 ยกเว้นข้อ 19 (1) หรือด้วยเหตุอื่นใดก็ตาม ให้ประธานฯ เรียกประชุมคณะกรรมการชุมชน และคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติ ตาม ข้อ 18 ในชุมชนนั้นๆ ให้ดำรงตำแหน่งแทนตำแหน่งที่ว่าง ภายใน 7 วัน ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการที่เข้าร่วมประชุมขณะนั้น และให้ประธานฯ เสนอชื่อให้เทศบาลเมืองหนองคายเพื่อทราบ กรรมการที่ได้รับการคัดเลือกแทนให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน ยกเว้น วาระของกรรมการชุมชนเหลือไม่ถึง 120 วันจะไม่ทำการคัดเลือกก็ได้

คุณสมบัติของคณะกรรมการชุมชน

ข้อ 18 ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือผู้ได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกตั้ง เป็นประธานคณะกรรมการชุมชน หรือผู้ที่ประธานคณะกรรมการชุมชน เป็นผู้คัดเลือกเป็นคณะกรรมการชุมชน ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ นับถึงวันเลือกตั้ง
- 2) เป็นผู้อาศัยอยู่จริงและมีชื่อในทะเบียนบ้านที่ตั้งอยู่ในชุมชน ที่ดำเนินการเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกัน ไม่น้อยกว่า 6 เดือน
- 3) ไม่เป็นบุคคลที่ประพฤติดนเลื่อมเสียชื่อเสียงหรือเป็นภัยต่อสังคม
- 4) ไม่เป็นผู้ติดยาเสพติดหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือยาเสพติด
- 5) เป็นผู้เสียสละ ตั้งใจจริง มีความรับผิดชอบต่อการทำงาน

- 6) ไม่ใช่ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด หรือแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือหมู่คณะ
- 7) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- 8) ไม่เป็นผู้มีร่างกายพิการจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเป็นโรคติดต่อร้ายแรง
- 9) ไม่เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- 10) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกหรือต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อ 19 คณะกรรมการชุมชน พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) ครบกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง
- 2) ตาย
- 3) ลาออก
- 4) ถูกปลดออกภายหลังตรวจสอบว่าขาดคุณสมบัติตามข้อ 18 หรือตามข้ออื่น ๆ
- 5) ขาดการประชุมติดต่อกันเกิน 3 ครั้ง โดยไม่แจ้งให้ประธานทราบและไม่ส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม และที่ประชุมคณะกรรมการชุมชนมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง ด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของผู้เข้าร่วมประชุม ในขณะนั้น แล้วให้ประธานคณะกรรมการชุมชนเสนอมติดังกล่าว ให้นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย ทราบ
- 6) ต้องโทษจำคุก หรือถูกศาลพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 7) ประพฤติตนไม่เหมาะสมหรือกระทำการที่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น หรือสร้างความแตกแยก ให้กับชุมชน

ข้อ 20 ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์ ในวันเลือกตั้ง
- 2) เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน
- 3) ไม่เป็นพระภิกษุ-สามเณร หรือ นักบวช

ข้อ 21 การลาออกของกรรมการชุมชนจะมีผลทันทีเมื่อยื่นหนังสือลาออกต่อประธาน คณะกรรมการชุมชน เมื่อประธานฯ ได้รับหนังสือลาออกแล้วให้รายงานนายกเทศมนตรีเพื่อทราบ และดำเนินการคัดเลือกกรรมการ ตามระเบียบข้อ 17 ต่อไป ยกเว้น

การลาออกจากตำแหน่งประธานคณะกรรมการชุมชน ให้ยื่นต่อ นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย และมีผลทันทีเมื่อยื่นหนังสือลาออก

การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน

ข้อ 22 การดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน มีดังนี้

1) เป็นผู้เสริมสร้าง และปลูกจิตสำนึก ความสามัคคี การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนในชุมชน

2) เป็นผู้นำ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชน เช่น กิจกรรมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมสาธารณสุข กิจกรรมพัฒนาอาชีพ และการปรับปรุงชุมชน และอื่นๆ

3) เป็นสื่อกลาง ในการรับฟัง รวบรวมความคิดเห็นและปัญหาของชุมชน เสนอแนะแนวทางแก้ไข ร่วมกันคิดค้นหาเหตุของปัญหา ร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันรับผิดชอบ รวมทั้งนำเสนอปัญหาที่ชุมชนไม่สามารถแก้ไขได้ เพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4) เป็นหน่วยงาน ในการประสานโครงการกิจกรรมต่างๆ ระหว่างกลุ่มทั้งหลายในชุมชน และระหว่างผู้อาศัยในชุมชนและองค์กรหน่วยงานต่างๆ ภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนอื่นๆ ด้วย

5) ส่งเสริมและบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

6) ส่งเสริมและรักษาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชน

ข้อ 23 ประธานคณะกรรมการชุมชน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) เป็นประธานในที่ประชุม

2) เป็นผู้ประสานงานการดำเนินงานของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ

3) เป็นผู้ชี้ขาดในกรณีการลงมติมีคะแนนเสียงเท่ากัน

4) เป็นผู้ประสานงานการดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ หรือนโยบายจาก

เทศบาล และจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ข้อ 24 รองประธานคณะกรรมการชุมชน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ช่วยเหลือประธานคณะกรรมการชุมชน ในกิจกรรมทั่วไปและตามที่ประธานมอบหมาย

2) ทำหน้าที่รักษาการแทนประธานคณะกรรมการชุมชน ในกรณีที่ประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ข้อ 25 ฝ่ายเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) นัดประชุมคณะกรรมการชุมชน
  - 2) รับผิดชอบงานสารบรรณของคณะกรรมการชุมชน
  - 3) จัดทำทะเบียนผู้อยู่อาศัยในชุมชนให้เป็นปัจจุบันทุกๆ 3 เดือน
- ประกอบด้วยชื่อ ชื่อสกุล อายุ ที่อยู่อาศัย และอื่นๆ
- 4) ควบคุมการนับคะแนนเสียงในการประชุม
  - 5) ทำรายงานการประชุมของคณะกรรมการชุมชน
  - 6) แจ่มคิดของที่ประชุมไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง
  - 7) ดูแลรักษาเอกสาร หลักฐานต่างๆ ของชุมชน
  - 8) ประสานงานระหว่างผู้อยู่อาศัยในชุมชนกับคณะกรรมการชุมชน
  - 9) ดูแล ประสานการปฏิบัติงาน ระหว่างคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ให้เป็นไปตามนโยบายของชุมชนและเทศบาล
  - 10) หน้าที่ความรับผิดชอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ประธานมอบหมาย

ข้อ 26 ฝ่ายทรัพย์สิน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) ทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย และบัญชีทรัพย์สินต่างๆ ของชุมชนตลอดจน วัตถุประสงค์ของชุมชน รวมทั้งการชี้แจงรายรับ – รายจ่าย ให้คณะกรรมการและผู้อยู่อาศัยในชุมชนทราบ ในการประชุมประจำเดือนของ ชุมชนนั้นๆ และทำบัญชีต่างๆ ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
- 2) เก็บรักษาเงินและทรัพย์สิน ซึ่งวิธีการเก็บรักษานั้นให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการชุมชน
- 3) การเบิกจ่ายเงิน ให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการชุมชน
- 4) หน้าที่ความรับผิดชอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ประธานมอบหมาย

ข้อ 27 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน
- 2) เผยแพร่ข่าวสารให้หน่วยงานภายนอกชุมชนและชุมชนอื่นๆทราบ
- 3) หน้าที่ความรับผิดชอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ประธานมอบหมาย

ข้อ 28 ฝ่ายพัฒนาด้านกายภาพ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) วางโครงการและแผนการดำเนินงานพัฒนา
- 2) ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ องค์กร หรือเอกชนต่างๆ

3) แก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องในการพัฒนาชุมชน

4) หน้าที่ความรับผิดชอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ประธานมอบหมาย

ข้อ 29 ฝ่ายสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) การรักษาพยาบาลเบื้องต้น

2) ส่งเสริมสุขภาพอนามัย

3) ป้องกันโรค

4) วางแผนครอบครัว

5) ดูแลด้านสุขภาพิบาล

6) รักษาภาวะแวดล้อมของชุมชนและป้องกันอันตราย อันเกิดจากภาวะ

แวดล้อม

7) ดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเมือง (อสม.)

8) หน้าที่ความรับผิดชอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ประธานมอบหมาย

ข้อ 30 ฝ่ายส่งเสริมอาชีพและรายได้ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ดูแล ส่งเสริมหาช่องทางและสนับสนุนการประกอบอาชีพให้มีรายได้ ให้มี

ความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

2) หาแหล่งเงินทุนและตลาด เพื่อจำหน่ายผลผลิต

ข้อ 31 ฝ่ายสวัสดิการสังคม มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ดูแลสวัสดิการของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน

2) สงเคราะห์ผู้ยากไร้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้

3) สงเคราะห์ผู้ประสบภัยธรรมชาติตามความจำเป็น

4) หน้าที่ความรับผิดชอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ประธานมอบหมาย

ข้อ 32 ฝ่ายส่งเสริมการศึกษาและการกีฬา มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ตรวจสอบให้เด็กในชุมชนเข้าโรงเรียนตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ

2) ส่งเสริมกิจการลูกเสือ

3. ส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน

4. ส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

5. ส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการและการกีฬา

6. หน้าที่ความรับผิดชอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ประธานมอบหมาย

ข้อ 33 ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน
2. ช่วยเหลือดูแลและระมัดระวังในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
3. หน้าที่ความรับผิดชอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ประธานมอบหมาย

การประชุมและการลงมติ

ในการประชุมของคณะกรรมการชุมชน มีหลักปฏิบัติ ดังนี้

ข้อ 34 ให้คณะกรรมการชุมชนจัดการประชุมอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง แต่ถ้ามีความจำเป็น อาจเรียกประชุมเป็นกรณีพิเศษ ได้มากกว่าหนึ่งครั้ง และให้ฝ่ายเลขานุการหรือผู้ที่ประธานมอบหมายเป็นผู้จัดบันทึกรายงานการประชุม และตำนานแจ้งเทศบาลเมืองหนองคาย ทราบทุกครั้ง

ข้อ 35 การนัดประชุม ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้คณะกรรมการชุมชนทราบ ล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า 3 วัน พร้อมทั้งจัดส่งวาระการประชุมให้คณะกรรมการทราบ เว้นแต่กรณีเร่งด่วนให้นัดประชุมได้โดยทันที

ข้อ 36 การประชุมแต่ละครั้ง ต้องมีคณะกรรมการเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด จึงถือว่าครบองค์ประชุม

ข้อ 37 กรณีไม่ครบองค์ประชุมตามข้อ 35 ให้ประธานในที่ประชุมมีอำนาจ เลื่อนเวลาออกไป หรือเลื่อนกำหนดการประชุมออกไปได้ตามความเหมาะสม

ข้อ 38 ให้ประธานคณะกรรมการชุมชนเป็นประธานในที่ประชุม หากประธาน คณะกรรมการชุมชนไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานคณะกรรมการชุมชนทำ หน้าที่แทน หากรองประธานคณะกรรมการชุมชนไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ ประชุมคณะกรรมการชุมชนเลือกกรรมการคนใดคนหนึ่งที่มีอายุสูงสุดทำหน้าที่แทน

ข้อ 39 มติที่ประชุมให้ถือคะแนนเสียงข้างมาก หากคะแนนเสียงเท่ากันให้ ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 40 กรรมการที่ไม่สามารถเข้าประชุมได้ให้ส่งผู้แทนเข้าประชุมแทนและ ไม่ถือว่ากรรมการผู้นั้นขาดประชุม และผู้ประชุมแทนมีสิทธิออกเสียงลงมติในการประชุมได้

ข้อ 41 การจัดตั้ง การเปลี่ยนแปลง การขยายเขต และยุบเลิกชุมชน เป็นอำนาจ นายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย

ข้อ 42 การตีความและวินิจฉัยปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นเนื่องจากใช้ระเบียบนี้ ถ้าเป็นกรณีที่มีได้กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ให้ตีความและวินิจฉัยตามจารีตประเพณีท้องถิ่นหรือตามเจตนารมณ์ในการจัดตั้งชุมชน หรือตามความเหมาะสม

บทเฉพาะกาล

ข้อ 43 คณะกรรมการชุมชนที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้ดำรงตำแหน่งอยู่ต่อไปจนกว่าจะหมดวาระ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้จำแนกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานของวัด ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ดังนี้

ดอกไม้ บุญศิลป์ (2540 : 82) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนเจ้าพนักงานตำรวจในการควบคุมอาชญากรรม : ศึกษากรณีเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธร อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาตั้งแต่ชั้น ม.3 ขึ้นไป มีส่วนร่วมในการสนับสนุนเจ้าพนักงานตำรวจมากที่สุด

วันพร จันทร์เวโรจน์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณี กพสม. ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า กพสม. เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับปานกลาง โดยที่ กพสม.ของตำบลบางพระมีส่วนร่วมมากที่สุด และน้อยที่สุด คือ กพสม.ตำบลหนองขาม สำหรับสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านพบว่ายังอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน และจากการศึกษายังพบอีกว่า กพสม. ที่รับข่าวสารทางสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน รวมทั้ง กพสม.ที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่า จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไม่แตกต่างกัน แต่ในขณะที่ กพสม.ที่รับรู้สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดและมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ต้องวางแผนให้รอบคอบก่อนดำเนินโครงการ และอนุมัติสิ่งก่อสร้างต่างๆ รวมทั้งต้องฝึกอบรมปลูกจิตสำนึก กพสม.องค์กร

ประชาชน ประชาชนมีความตระหนักที่จะร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งจัดตั้งอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืนตลอดไป

สมหมาย กิตยากุล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่กลุ่มน้ำแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ ระยะเวลา การอยู่อาศัย การได้รับข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่มและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนระดับการศึกษาไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

ชูเกียรติ เปี่ยมศรี (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองระยอง จังหวัดระยอง ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนย่อยในระดับปานกลาง อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนย่อย และการได้รับข่าวสารข้อมูล เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย ส่วนความคิดเห็นต่อการพัฒนาชุมชนย่อย มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย

ชนิษฐา ศรีนนท์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนย่อยต่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลนครนนทบุรีหรืออยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ยกเว้น อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ส่วนความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาเทศบาล ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล และปัจจัยแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ข้อเสนอแนะจากการวิจัย คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น แจกข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลให้ชุมชนทราบอย่างสม่ำเสมอ และให้ความสำคัญต่อปัญหาความต้องการและตอบสนองปัญหาความต้องการของทุกชุมชนอย่างเสมอภาค ด้วยความรวดเร็วและทันต่อความต้องการของชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับเทศบาล ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับและได้รับความร่วมมือที่ดีจากชุมชน และเป็นผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลมากขึ้น

แสงนภา ทองวิทยา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในเรื่องการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดทุกคน และในฐานะที่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนา และงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กร ส่วนปัจจัยจูงใจที่ส่งผลให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า อายุ การศึกษา ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง ภูมิฐานะที่อยู่อาศัย อาชีพ รายได้ การได้รับข่าวสารการพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม สำหรับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น 5 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการบริหาร ด้านสังคม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลปรากฏว่ากลุ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีส่วนร่วมในด้านโครงสร้างพื้นฐาน และด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก สำหรับผลประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่าอยู่ในระดับมาก

พิมพ์ธิดา แสงจันทร์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับอำเภอในการรักษาสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดระยอง พบว่า ผลการศึกษาพบว่าประชากรมีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 51.0 ระดับการศึกษาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย/หรือเทียบเท่า ปวช. ร้อยละ 30.6 มีอาชีพทำการค้าและธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 34.0 มีรายได้ระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท ร้อยละ 36.7 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในอำเภอระหว่าง 16 –20 ปี ร้อยละ 30.6 การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางโทรทัศน์ ร้อยละ 33.7 การรู้สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในอำเภอในระดับน้อย และเคยได้รับการฝึกอบรม/ประชุม/สัมมนา ร้อยละ 56.1 สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในจังหวัดระยองพบอยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า อายุ การศึกษา ที่ศึกษา ที่แตกต่างกันทำให้การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ส่วนอาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนที่แตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันที่นัยสำคัญ 0.05 และศึกษาต่อไปพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การเคยเข้ารับการอบรม/ประชุม/สัมมนา ด้านสิ่งแวดล้อม และการรู้สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในอำเภอที่แตกต่างกัน จะทำให้การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันที่นัยสำคัญ 0.05

ปาลชนิด วรวงศ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหญิงในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลใน

จังหวัดชลบุรี พบว่า อบต.หญิงส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 39.00 มีสถานภาพแต่งงานคิดเป็นค่าร้อยละ 62.00 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าคิดเป็นค่าร้อยละ 53.00 อาชีพส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านคิดเป็นค่าร้อยละ 28.00 มีรายได้เฉลี่ย 27,599 บาท มีรายได้ระหว่าง 10,000 บาทและน้อยกว่า (10,000 บาทลงมา) คิดเป็นค่าร้อยละ 36.00 และร้อยละ 50.0 เข้ามาดำรงตำแหน่งจำนวน 4 ปีขึ้นไป ส่วนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้ง 6 ด้านนี้ จากตารางที่ 15 ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมแล้ว อบต.หญิง มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมวางแผน/ตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = .80$) รองลงมาคือมีส่วนร่วมดำเนินการมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = .73$) และมีส่วนร่วมประเมินผลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = .70$) ตามลำดับ ยกเว้นการมีส่วนร่วมในด้านทรัพยากรธรรมชาติ พบว่ามีส่วนร่วมในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน คือร่วมการวางแผน/ตัดสินใจ ($\bar{X} = .66$) ร่วมดำเนินการ ($\bar{X} = .55$) และร่วมประเมินผล ($\bar{X} = .49$) นอกจากนี้ยังพบว่ามีส่วนร่วมประเมินผลในด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้ในระดับปานกลางอีกด้วย ($\bar{X} = .64$)

พระรัตน์ สนใจธรรม (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของครูผู้ปกครอง ต่อการป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา : ศึกษากรณีวิทยาลัยการอาชีพพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครองนักเรียน มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ถึงมาก ถึงร้อยละ 97.0 ในปัจจัยการมีส่วนร่วม ด้านการร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของการป้องกันสารเสพติด การร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรม ร่วมทุนและปฏิบัติ การมีส่วนร่วมที่กล่าวแล้วเบื้องต้น จากการศึกษาปัจจัยที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสารเสพติด พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมกับการรับรู้ข่าวสารกับการมีส่วนร่วม ในการป้องกัน สารเสพติดของครู ผู้ปกครอง นักเรียน ในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มาลี เบ็ญจะมโน (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 26 – 35 ปี มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท และประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด สำหรับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ อบต.ในระดับมาก มีความคาดหวังในผลประโยชน์ในระดับปานกลาง มีทัศนคติต่อ อบต.ในเชิงบวกมากที่สุด มีความเชื่อถือในตัวผู้นำมาก ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ อบต. ในระดับปานกลาง และพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาและรายได้ของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของ อบต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยศวเฒ่อาศัพของประชษณมืควมสัฒพัฒกัรมืสัฒพัฒมืของ ประชษณมืการค้าเนงงานของ อบค. อย่างมืมนัยส้าคัญทางสถิตติ สัฒบงจยัที่ห้ประชษณมืสัฒพัฒมื ได้แกควมคาคหวังมืผลประ โยชนัของประชษณ ทัศนคคิต่อ อบค. ควมเชือถือมืในตัวผู้น้า มืควมสัฒพัฒกัรมืสัฒพัฒมืของประชษณมืการค้าเนงงานของ อบค. อย่างมืมนัยส้าคัญทางสถิตติที่ระดบั .05 ยศวเฒ่ควมรู้ควมเข้าใจเกือวกับบทบาทหน้าที่ของ อบค. มืควมสัฒพัฒกัรมืสัฒพัฒมืของประชษณมืการค้าเนงงานของ อบค.อย่างมืมนัยส้าคัญทางสถิตติ

สมบัตติ คุณเจริญ (2547 : บทค้ดย่อ) ได้ห้าวิจยัเรือ่งการมืสัฒพัฒมืของสมชชิกสภองค้การบรหิการสัฒพัฒมืองหวัดมืการพัฒนาท้องถิน: ศึกษากรณัองหวัดฉะเชงเทรา พบว่าสมชชิกสภองค้การบรหิการสัฒพัฒมืองหวัดฉะเชงเทรา มืควมรู้ควมเข้าใจมืบทบาทหน้าที่ของสมชชิกสภองค้การบรหิการสัฒพัฒมืองหวัด การพัฒนาท้องถินเป็นหน้าที่ของสมชชิกสภองค้การบรหิการสัฒพัฒมืองหวัดทุกคน และมืในฐานะที่เป็นสมชชิกสภองค้การบรหิการสัฒพัฒมืองหวัดมืหน้าที่มืการจ้ค้ทาแผนพัฒนาและงบประมาณรายจ่ายประจ้าปีขององค้การสัฒพัฒมืองหวัดเปรียบเทียบตัวแปรค้านต้ง ๆ ของสมชชิกสภองค้การบรหิการสัฒพัฒมืองหวัดกับการมืสัฒพัฒมืองหวัดมืการพัฒนาท้องถิน พบว่า อายุ โดยสัฒมืองหวัด อายุ 41 – 50 ปี มืสัฒพัฒมืองหวัด บางคร้ง คืคเป็นร้อยละ 57.30 ระดบัการศึกษา สัฒมืองหวัด ระดบัมัธยมศึกษาคอนด้น และ อาศัพค้าขาย มืสัฒพัฒมืองหวัด นาน ๆ คร้ง คืคเป็นร้อยละ 100.00 ระยเวลามืการค้ารงค้าเนง สัฒมืองหวัดค้ารงค้าเนงมืากกว่า 5 ปี มืสัฒพัฒมืองหวัด บางคร้ง กับ นาน ๆ คร้ง คืคเป็นร้อยละ 40.40 ภูมิต้าเนา สัฒมืองหวัดมืภูมิต้าเนาน้อยกว่า 26 ปี มืสัฒพัฒมืองหวัด บางคร้ง คืคเป็นร้อยละ 66.70 รายได้ สัฒมืองหวัด รายได้ 10,000 – 20,000 บาท มืสัฒพัฒมืองหวัดเกือบทุกคร้ง คืคเป็นร้อยละ 100.00 ส้าห้าการมืสัฒพัฒมืองหวัดมืการพัฒนาท้องถิน 5 ค้านคืค ค้าน โครงสร้างพ้ืนฐาน ค้านเศรชฐกัจ ค้านการเมือองการบรหิการ ค้านทร้พยากรชรชฐชาติและส้ิงเวดล้อม ค้านส้งคม พบว่าสมชชิกมืสัฒพัฒมืองหวัดมืการพัฒนาท้องถิน ค้านอยู่มืระดบัปานกลาง

สุภชยั ตรืทศ (2547 : บทค้ดย่อ) ได้ห้าวิจยัเรือ่งการมืสัฒพัฒมืองคณคกรรมการชุมชน ต่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมือองชลนบุรี ผลการศึกษาพบว้ากลุ่มตัวอย้งมืสัฒพัฒมืองหวัดมืการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมือองชลนบุรีอยู่มืระดบัปานกลาง โดยบงจยัสัฒมืองหวัด ได้แก เพศ อายุ และรายได้ เป็นบงจยัที่มืผลค้ต่อการมืสัฒพัฒมืองหวัดคณคกรรมการชุมชนมืการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมือองชลนบุรี ยศวเฒ่ค้านอาศัพซึ่งจากรทคสอบควมแตกต้งรายคุ้พบว้าอาศัพมืผลค้ต่อการมืสัฒพัฒมืองหวัดคณคกรรมการชุมชนมืการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืออง และคณคกรรมการชุมชนมืปัญหา การมืสัฒพัฒมืองหวัดมืการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมือองชลนบุรีอยู่มืระดบัน้อย โดยบงจยัสัฒมืองหวัด ได้แก เพศ อายุ อาศัพ และรายได้เป็น

ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรี

มยุรี ชัยวงศ์เวช (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสหภาพแรงงานในการดำเนินนโยบายแปรรูปรัฐวิสาหกิจ : ศึกษากรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พบว่า กระบวนการแปรรูปของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการมาถึงในระยที่ 3 ซึ่งเป็นระยะของการแปลงสภาพเป็นบริษัทจำกัด เพื่อเตรียมขายหุ้นให้กับประชาชนและนักลงทุนทั่วไป รวมถึงการเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ สำหรับทิศทางในการแปรรูปการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยนั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจะยังคงความเป็นรัฐวิสาหกิจแม้ว่าจะถูกแปลงสภาพเป็นบริษัทจำกัดก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลยังถือหุ้นในการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งนโยบายของรัฐในการแปรรูปการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยนั้นจะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของค่ากระแสไฟฟ้า การปรับลดจำนวนพนักงานและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่พนักงานเคยได้รับ สำหรับระดับและรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแปรรูปนั้นพบว่า สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแปรรูปในรูปแบบของการร่วมเป็นกรรมการ ร่วมประชุมและร่วมแสดงความคิดเห็น แต่การมีส่วนร่วมของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยนั้นมีเฉพาะในขั้นวางแผนโครงการและขั้นดำเนินโครงการ แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ ประเมินผลโครงการ ส่วนระดับของการมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายแปรรูปนั้น สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงเฉพาะขั้นวางแผนโครงการและขั้นดำเนินโครงการแต่ในขั้นตอนการริเริ่มโครงการ และขั้นตอนประเมินผลโครงการนั้น พบว่า สหภาพแรงงานมีส่วนร่วมอยู่ในระดับที่ต่ำมาก

กัญญิณส์ ยศปัญญา (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนเมือง : ศึกษากรณีประชาชนในหมู่บ้านสินธนา 1 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดทั้ง 5 กิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้วพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมประท้วงการมีบทบาทในชุมชนและการเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ในขณะที่การสื่อสารทางการเมืองและการเลือกตั้งอยู่ในระดับสูง ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า ความเข้าใจทั้ง 5 ข้ออยู่ในระดับปานกลาง คือด้านรัฐธรรมนูญ ด้านการเลือกตั้ง ด้านผู้นำทางการเมือง ด้านนโยบายของรัฐ และด้านพรรคการเมือง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ การศึกษา รายได้อาชีพมีความสัมพันธ์

กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่อายุและความเข้าใจทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่เป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับสูง

ชาติ ทรงศิริ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองนครนายก อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ 61 ปี ขึ้นไป ประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นระดับประถมศึกษา เป็นสมาชิกกลุ่ม มีระยะที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมากกว่า 20 ปี รู้ข้อมูลข่าวสารกิจกรรมของเทศบาล มีระดับความรู้ความเข้าใจสูงในการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาล และมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลางในการปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปกครองท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยด้านรายได้ การศึกษา ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ และความรู้ความเข้าใจในการปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น

จริยา กลิ่นอุดม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมการปกครองท้องถิ่น: ศึกษากรณีเทศบาลตำบลคลองตำหรุ จังหวัดชลบุรี พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 42-49 ปี ระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวส. อาชีพพนักงานบริษัท เอกชน รายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน 5,001-15,000 บาท ระยะเวลาที่พักอาศัยในเขตเทศบาล 15 ปี ขึ้นไป และมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเทศบาลจากป้ายประกาศ การมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมการปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบล คลองตำหรุ จังหวัดชลบุรี พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมการปกครองท้องถิ่น อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณี ท้องถิ่น เป็นลำดับที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล เป็นลำดับที่ 2 และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชุมประชาคม อยู่ในระดับน้อย เป็นลำดับที่ 3 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมการปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลคลองตำหรุ จังหวัดชลบุรี พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่พักอาศัยในเขตเทศบาล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทาง

สถิติ .05 ยกเว้นการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารต่างกันมีส่วนร่วมในกิจกรรม การปกครองส่วนท้องถิ่น ต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล

จุฑามาศ ศรีศิริพรพันธ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล คลองขุด อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชายมากกว่า เพศหญิง มีอายุ 36-60 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า หมู่บ้านที่อาศัย หมู่ที่ 4 สถานภาพสมรสแต่งงาน อาชีพเกษตรกรกรรม มีการพูดคุยกันในครอบครัวและช่องทางรับรู้ ข่าวสารการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด โดยหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ระดับ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุดอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า ความสัมพันธ์ข้อมูลทั่วไปด้านเพศกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การ บริหารส่วนตำบลคลองขุด ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความสัมพันธ์ ข้อมูลทั่วไปด้านอายุ การศึกษา หมู่บ้านที่อาศัย สถานภาพสมรส อาชีพ การพูดคุยกันใน ครอบครัวและช่องทางรับรู้ข่าวสารการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองขุด มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบล คลองขุด และ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดวงเดือน จุลทรานต์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนเมือง : กรณีศึกษาแขวงหิรัญรุจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 24-39 ปี มีรายได้ระหว่าง 5,000-10,000 บาท มีการศึกษาไม่ เกินระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพลูกจ้าง(รับจ้างทั่วไป) อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 40 ปีขึ้นไป ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งกรรมการในชุมชนตามวาระ 1-2 ปี และมีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดมาก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนเมือง ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วม ในการประชุม ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปาน กลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยคณะกรรมการชุมชนตระหนักถึงการที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไปจากชุมชนในการตัดสินใจเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ขณะที่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ชุมชนสัมพันธ์และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตธนบุรีจะเป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติงานเอง ทำให้คณะกรรมการชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลน้อย

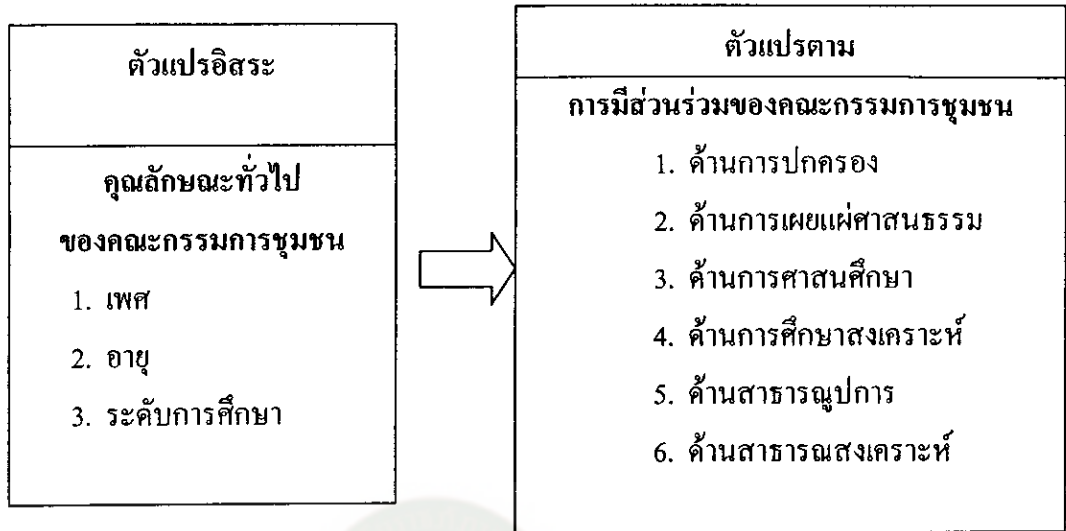
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น เพราะหลายหน่วยงานได้ทำการศึกษาวิจัย เช่น ดำรวจ และองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทศบาลและองค์กรบริหารส่วนตำบล โดยบางแห่งได้ศึกษาเฉพาะเรื่องเฉพาะทาง และส่วนใหญ่ประชาชนจะมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งที่ทุกหน่วยงานจะต้องมีการพัฒนา รวมทั้งองค์กรของสงฆ์ เช่น วัดด้วย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ คือ คณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย แบ่งออก ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานของวัด ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ในด้าน
  - 2.1 ด้านการปกครอง
  - 2.2 ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม
  - 2.3 ด้านการศึกษา
  - 2.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์
  - 2.5 ด้านสาธารณูปการ
  - 2.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย สามารถเขียนเป็นแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย